Ympäristöministeriö NEUVOSTORAPORTTI YM2021-00100

HAKA Tuusa Ruusu(YM) 28.04.2021

Asia
Ympäristöministereiden epävirallinen videokokous 23.4.2021

Kokous
23.04.2021 - 23.04.2021

EU:n neuvoston puheenjohtajamaa Portugali järjesti epävirallisen videokokouksen ympäristöministereille 23.4.2021. Suomea kokouksessa edustivat ympäristö- ja ilmastoministeri Mikkonen ja valtiosihteeri Lehtonen.

Kokoukseen osallistui jäsenvaltioiden lisäksi komissio, Euroopan parlamentti, Islanti, Norja, Sveitsi, IUCN, EEB, Euroopan ympäristövirasto, UNFCCC:n pääsihteeri sekä Euroopan tilintarkastustuomioistuin. Viimeinen keskustelu oli rajattu vain ministereille.

Kokouksessa keskusteltiin ilmastonmuutokseen sopeutumisesta, etenkin uuden sopeutumisstrategian vesi- ja kuivuusnäkökohdista, ja jäsenvaltiot jakoivat kokemuksiaan veteen ja sopeutumiseen liittyvistä toimista. Lisäksi keskusteltiin sopeutumisen kansainvälisestä ulottuvuudesta, kuten sopeutumisteemoista ilmastopuitesopimuksen 26. osapuolikokoukseen (COP26) valmistautumisessa ja sopeutumistoimien kansainvälisestä rahoituksesta.

Komissio julkaisi 24.2.2021 tiedonannon EU:n ilmastonmuutoseen sopeutumisstrategiasta, jota koskevat neuvoston päätelmät on tarkoitus hyväksyä kesäkuun ympäristöneuvostossa.

Sopeutuminen ja vesikysymykset, etenkin kuivuus

Portugalin ympäristö- ja ilmastoministeri João Pedro Matos Fernandes avasi kokouksen korostaen aiheen ajankohtaisuutta, ja viittasi EU:n ilmastolain valmisteluun sekä presidentti Bidenin ilmastokokoukseen.

Komissaari Virginijus Sinkevičius totesi, että sopeutumistoimille on ennennäkemätön tuki. Lisääntyvän veden niukkuus ja kestävän veden käyttö ovat kriittisiä teemoja. Sopeutumisstrategialla on yhteyksiä muihin EU:n toimiin ja suunnitelmiin, kuten kiertotaloustoimintasuunnitelmaan ja nollapäästötoimintasuunnitelmaan. Hän korosti kolmea keskeistä toimintalinjaa: luonnon kanssa yhteistyössä toimimista sekä luontopohjaisia ratkaisuja; vedenkäytön vähentämistä eri sektoreilla, etenkin maataloudessa ja teollisuudessa; sekä EU:n rahoituksen hyödyntämistä, esimerkiksi liittyen perusparannusaaltoon, elpymis- ja palautumistukivälineeseen, yhteiseen maatalouspolitiikkaan sekä

tutkimuksen ja innovaatioiden rahoitukseen. Komissio työskentelee yhteistyössä alueiden komitean kanssa sopeutumisteemassa.

Euroopan parlamentin ympäristövaliokunnan puheenjohtaja Pascal Canfinin mukaan sopeutumista tulisi priorisoida. Hän oli kriittinen EU:n toimia kohtaan. Sopeutumisstrategia on myöhässä, eikä EU:lla ole vieläkään mitattavia indikaattoreita toimien seurantaan. Olisi kehitettävä mm. sitovia investointien kestävyyskriteereitä.

Joint Research Centre (JRC) ja **Euroopan ympäristövirasto (EEA)** puhuivat sopeutumisen tieteellisistä näkökohdista. **JRC** kertoi PESETA IV -ohjelmasta, joka tutki ilmastonmuutoksen vaikutuksia eri sektoreilla sekä niiden taloudellisia kustannuksia. On selvitetty esimerkiksi sitä, miten sopeutumisia voidaan sisällyttää yhteiseen maatalouspolitiikkaan. **EEA** on vertaillut jäsenvaltioiden kansallisia sopeutumissuunnitelmia ja -toimia, ne ovat epäyhtenäisiä. Tarvitaan lisää EU-tason johdonmukaisuutta. Sopeutuminen on valtavirtaistettava eri sektoripolitiikkoihin ja koordinaatiota kansallisella tasolla vahvistettava. On tehtävä enemmän, monet ratkaisut ovat jo saatavilla.

Jäsenvaltiot pitivät vesiteemaa tärkeänä sopeutumisessa**.** Kuivuus ja veden niukkuus sekä toisaalta liika vesi ja tulvat koettelevat eri Euroopan alueita, mutta ongelmat voivat esiintyä myös saman jäsenvaltion sisällä tai samalla alueella. Ilmastonmuutoksen vaikutukset ja sopeutumistarpeet vaihtelevat alueittain. Monet korostivat kansallisten ja alueellisten olosuhteiden ja niihin soveltuvien toimien tärkeyttä.

Suomi kertoi, että pohjoisena maana Suomi lämpenee kaksi tai kolme kertaa nopeammalla tahdilla kuin globaalisti, ja sateisuus tulee kasvamaan. Pystymme luultavasti sopeutumaan kuivuuksiin ja vedenkäytön muuttuviin tarpeisiin runsaiden, uusiutuvien vesivarojemme avulla. Luontopohjaisilla ratkaisuilla on monia hyötyjä, ja Suomi suhtautuu myönteisesti komission ehdotuksiin luontopohjaisten ratkaisujen edistämiseksi. On tärkeää integroida sopeutuminen sektoripolitiikkoihin ja -lainsäädäntöön, Suomessa näin on tehty useilla sektoreilla. Parhaan saatavilla olevan teknologian käyttö on tärkeää samoin kuin sektorien välinen dialogi sopeutumistoimien valmistelussa, mistä Suomella on hyviä kokemuksia.

Etenkin Etelä-Euroopan maat toivat esiin kuivuus- ja veden niukkuusongelmia. Monet toivat esiin myös tarpeen turvata veden, etenkin juomaveden, saatavuus, tarpeen vähentää veden käyttöä sekä veden laadun turvaamisen (päästöt ja ravinteet vedessä). Jotkut maat kannattivat velvoitteita kuivuudenhallintasuunnitelmien laatimiseksi, ja jotkut olivat laatineet alueellisia tai kansallisia suunnitelmiaan. Toisaalta moni katsoi, että kuivuus voitaisiin sisällyttää esimerkiksi vesipuitedirektiivin suunnittelujärjestelmään, niillä on synergioita. Kestävään vesiensuunnitteluun tulisi integroida myös ilmastonmuutos. Muutama jäsenvaltio toi myös esiin veden hinnan: hinta voi ohjata kestävään vedenkäyttöön.

Yleisesti pidettiin tärkeänä, että sopeutuminen integroidaan eri sektoripolitiikkoihin, kuten maatalous, luonnonsuojelu, vesienhallinta, kaupunkisuunnittelu ja liikennesektori. Monet korostivat myös sektorien ja toimijoiden välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä toimien suunnittelussa, kuten yhteiskunnallista dialogia ilmastonmuutoksen vaikutuksista, mukaan lukien sosiaaliset näkökohdat. Toimien suunnittelu paikallisella tasolla, kuten kaupunkitasolla, on tärkeää, ja on osallistettava kansalaisia ja paikallisia toimijoita. Myös eri tasojen koordinaatiota pidettiin tarpeellisena. Eräät jäsenvaltiot mainitsivat EU:n elvytys- ja koheesiopolitiikkarahoituksen tärkeyden.

Useat jäsenvaltiot mainitsivat luontopohjaiset ratkaisut, joiden avulla voidaan sopeutua ilmastonmuutokseen ja joilla voidaan samanaikaisesti edistää myös muita tavoitteita, kuten luonnon monimuotoisuutta ja ekosysteemien ennallistamista. Luontopohjaiset ratkaisut voivat vastata sekä

kuivuus- että tulvaongelmiin. Monet korostivat luontopohjaisia ratkaisuja kaupunkisuunnittelussa, ja niiden merkitys maa- ja metsätaloudessa nousi myös esiin.

Ympäristöjärjestöistä **IUCN** (International Union for Coservation of Nature) kertoi, että he ovat kehittäneet luontopohjaisten ratkaisujen standardin, jota EU voisi käyttää. IUCN toivoi, että jäsenvaltiot sitoutuisivat esimerkiksi elpymis- ja palautumissuunnitelmissaan konkreettisiin toimiin. **EEB** (European Environmental Bureau) katsoi, että EU:lla on hyvät lainsäädäntötyökalut käytössään, kuten vesipuitedirektiivi, joka tulee panna kunnolla täytäntöön. Vesipuitedirektiivin alla on myös taloudellisia instrumentteja, joita voisi käyttää paremmin esimerkiksi elpymisessä. On vältettävä toimia, jotka eivät tue sopeutumista. Sektorien välinen yhteistyö on tärkeää etenkin maatalouden, metsien ja liikenteen suhteen.

Jäsenvaltioiden konkreettiset esimerkit sopeutumis- ja vesiteemassa

Jäsenvaltiot jakoivat kokemuksiaan veteen liittyvistä käytännön sopeutumistoimista ja -hankkeista, ja ajatuksiaan siitä, miten laajempaa kuivuudenhallintasuunnitelmien käyttöä voitaisiin edistää EU:ssa.

Suomi korosti, että sopeutumistoimia tulisi kehittää kansallisista lähtökohdista käsin. Esimerkiksi kuivuudenhallintasuunnitelmien käytön tulisi perustua kansallisiin ja alueellisiin tarpeisiin. Niiden pakollisuus saattaisi ohjata resursseja pois Suomelle tärkeämmistä sopeutumistoimista. Kansallisena esimerkkinä kerrottiin Suomen ja Venäjän välisen rajavesistöyhteistyön puitteissa laaditusta maiden yhteisestä Vuoksen riskienhallintasuunnitelmasta, joka kattaa myös ilmastonmuutoksen vaikutukset sekä kuivuuden- ja tulvienhallinnan.

Sopeutumisstrategia, kansainväliset ilmastoneuvottelut ja rahoitus

Keskustelua alustivat UNFCCC:n pääsihteeri Patricia Espinosa, komission varapuheenjohtaja Frans Timmermans sekä Euroopan parlamentin Canfin. **Espinosa** kiitteli EU:n sopeutumisstrategiaa kunnianhimoiseksi, EU on sisällyttänyt sopeutumistavoitteen osaksi puhetta ilmastopolitiikasta ja on suunnannäyttäjä. Hän korosti, että saavuttaakseen hyvän tuloksen seuraavassa osapuolikokouksessa osapuolten on toimittava yhdessä ja löydettävä ratkaisu erimielisyyksiin. Globaalin sopeutumistavoitteen tulisi olla osallistava, läpinäkyvä ja ottaa mukaan laaja joukko toimijoita. Kehittyviä maita on tuettava sopeutumissuunnitelmien laatimisessa ja kapasiteetin kehittämisessä, mutta täytäntöönpanon rahoitus on yhtä tärkeää. Ennakoiva työ ennen COP 26:ta on tärkeää.

Timmermansin mukaan sopeutuminen on tullut ilmastotoimien kulmakiveksi, ja nyt puhumme sopeutumisesta jäsennellysti. Mikäli veteen liittyviä ongelmia ei ratkaista, vedestä uhkaa tulla niukka luonnonvara josta taistellaan. EU-tasolla tarvitaan koordinoidumpaa politiikkaa, ja globaalilla tasolla pitää keskittyä alueisiin joihin ilmastonmuutos vaikuttaa voimakkaimmin, esimerkiksi Afrikka ja pienet saarivaltiot. EU:n on saatava kehitysmaiden tuki puolelleen, jos se aikoo menestyä COP26:ssa, ja kansallisia sopeutumissuunnitelmia on laadittava nopeasti, jotta rahoitusta voidaan suunnata niiden täytäntöönpanotoimiin. **Canfin** puhui rahoituksesta, todeten, että sopeutumishankkeet liittyvät harvoin vain sopeutumiseen, joten sopeutuminen on sisällytettävä kaikkien alojen projekteihin. Rahoitusta pitää suunnata paremmin, tässä taksonomia-asetus auttaa.

Vain ministereille (jäsenvaltiot ja Norja, Islanti ja Sveitsi) tarkoitetussa keskustelussa korostettiin samoja asioita. EU:n on näytettävä globaalissa keskustelussa esimerkkiä muille ja kannustettava muita partnereita sopeutumistoimiin sekä lisäämään rahoitusta. Rahoitus tulisi suunnata heikoimmassa asemassa oleville ja eniten ilmastonmuutoksesta kärsiville, mutta myös kapasiteetin rakentamisen tuki on tärkeää, ei vain rahoitus. Muutama maa mainitsi, että sopeutumis- ja hillintärahoituksen tulee olla tasapainossa. Monet olivat sitä mieltä, että tuen tulee perustua tuen saajien tarpeisiin, ja on

ymmärrettävä paremmin sekä mitattava ja seurattava, mitä vaikutuksia sopeutumistoimilla ja niiden rahoituksella saavutetaan.

Eri tavoista lisätä kansainvälistä sopeutumisrahoitusta keskusteltiin. Yksityinen sektori, myös kehitysmaissa, tulisi saada mukaan rahoittamaan sopeutumistoimia ja kuromaan umpeen rahoitusvajetta. Usea jäsenvaltio mainitsi, että julkinen rajoitus ja monenväliset rahoitusinstrumentit säilyvät kuitenkin merkittävässä roolissa etenkin lyhyellä aikavälillä. Usea mainitsi EU:n taksonomia-asetuksen yhtenä työkaluna rahoituksen suuntaamisessa. Jotkut jäsenvaltiot ehdottivat julkisten ja yksityisten organisaatioiden yhteistyötä rahoituksessa, investointien sivuetujen korostamista ja positiivisten esimerkkien esiintuomista.

Suomen mukaan EU:n tulisi kertoa kumppaneilleen laajemmin toimistaan kehitysmaissa sekä kestävyyden kehittämiseksi, sekä tuoda esiin, että se on suurin ilmastorahoittaja ja pyrkii sopeutumisen ja hillinnän tasapainoon rahoituksessa. On tärkeää mitata sopeutumistoimien tuloksia, kuten myös arvioida rahallisesti sopeutumistoimilla estettyjä menetyksiä, jotta voidaan osoittaa, mitkä toimet tuottavat tulosta, sekä kannustaa mukaan lisää rahoittajia. Sopeutumisen rahoittaminen on usein kustannustehokasta, ja sopeutumista investointina voitaisiin tuoda esiin EU:n uudessa positiivisessa narratiivissa.

Kokouksessa kuultiin myös Euroopan tilintarkastustuomioistuimen puheenvuoro ympäristö- ja ilmastotavoitteista EU:n politiikoissa ja rahoituksessa.

Suomen edustajat

Ympäristö- ja ilmastoministeri Krista Mikkonen
Valtiosihteeri Terhi Lehtonen
Virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat

Liitteet

Viite

Asiasanat	ilmastonmuutos, ilmastonmuutos/sopeutuminen, vesiensuojelu, vesipolitiikka, ympäristö, kuivuus, ympäristöneuvosto
Hoitaa	**MMM, UM, YM**
Tiedoksi	ALR, EUE, LVM, OKM, OM, STM, TEM, VM, VNK, VTV